

Заклучения на Съвета относно образованието и грижите в ранна детска възраст: да осигурим на всички деца най-добрия старт в живота за утрешния свят

(2011/С 175/03)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

КАТО ВЗЕ ПРЕДВИД:

- Заклученията на Съвета и на представителите на правителствата на държавите-членки, заседаващи в рамките на Съвета, от 14 ноември 2006 г. относно ефикасността и равнопоставеността в образованието и обучението ⁽¹⁾;
- Заклученията на Съвета и на представителите на правителствата на държавите-членки, заседаващи в рамките на Съвета, от 21 ноември 2008 г. — „Да подготвим младите хора за XXI век: програма за европейско сътрудничество по въпросите на училищата“ ⁽²⁾;
- Заклученията на Съвета от 12 май 2009 г. относно стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („ЕСЕТ 2020 г.“) ⁽³⁾;
- Заклученията на Съвета от 26 ноември 2009 г. относно образованието на деца с мигрантски произход ⁽⁴⁾;
- Заклученията на Съвета от 11 май 2010 г. относно социалното измерение на образованието и обучението ⁽⁵⁾.

КАТО ПРИПОМНЯ, ЧЕ:

подобряването на ефикасността и равнопоставеността на системите за образование и обучение на всички равнища — от ранните детски години до зряла възраст — играе основна роля за постигане на целите на стратегия „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж ⁽⁶⁾.

КАТО ПОТВЪРЖДАВА ОТНОВО, ЧЕ:

макар отговорността за организацията и съдържанието на системите за образование и обучение да остава от компетентността на държавите-членки, сътрудничеството на европейско равнище, осъществявано посредством отворения метод на координация, съчетано с ефективното използване на програмите на ЕС, може да подпомогне развитието на качествено образование и обучение, като подкрепя и допълва предприетите на национално равнище мерки и като съдейства на държавите-членки да се справят с общите предизвикателства.

И В СВЕТЛИНАТА НА:

конференцията на председателството на тема „Високи постижения и равнопоставеност на образованието и грижите в ранна детска възраст“, проведена в Будапеща на 21—22 февруари 2011 г., на която бе изтъкната необходимостта от съчетаване на количествените и качествените

измерения в областта на образованието и грижите в ранна детска възраст, както и съобщението на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Програма на ЕС за правата на детето“ ⁽⁷⁾.

ВЗЕМА ПОД ВНИМАНИЕ съобщението на Комисията „Образование и грижи в ранна детска възраст: да осигурим на всички деца най-добрия старт в живота за утрешния свят“ ⁽⁸⁾.

ОТЧИТА, ЧЕ:

1. Висококачественото образование и грижи в ранна детска възраст ⁽⁹⁾ са много ползотворни в краткосрочен и дългосрочен план както за отделната личност, така и за обществото в по-широк смисъл. Образованието и грижите в ранна детска възраст допълват централната роля на семейството и полагат основите, на които се градят изучаването на чужди езици, успешното учене през целия живот, социалната интеграция, личното развитие и пригодността за заетост. Ако през годините, определящи за изграждането на детето, са положени солидни основи, ученето на по-късен етап е по-ефективно и е по-вероятно да продължи през целия живот, като по този начин се увеличава равнопоставеността по отношение на учебните резултати и се намалява цената, която би платило обществото под формата на нереализиран талант и публични разходи за социалната система, системата на здравеопазването и дори правосъдието.
2. Висококачественото образование и грижи в ранна детска възраст са благотворни за всички деца и особено за тези, които се намират в неравностойно социално-икономическо положение, са от мигрантски или ромски произход или имат специални образователни потребности, включително децата с увреждания. Като допринасят за преодоляване на разликите в уменията и съдействат за когнитивното, езиковото, социалното и емоционалното развитие, образованието и грижите в ранна детска възраст спомагат да се прекъсне порочният кръг на ниски постижения и загуба на интерес, който често води до преждевременно напускане на училище, а оттам и до предаване на бедността от едно поколение на друго.
3. В този смисъл осигуряването на всеобщ равностоен достъп до висококачествено образование и грижи в ранна детска възраст може да има сериозен принос за успеха на стратегията „Европа 2020“, и по-специално за постигане на две от водещите цели на ЕС: намаляване на дела на преждевременно напускащите училище под 10 % и предпазване на поне 20 милиона души от застрашаващата ги бедност и социално изключване.

⁽⁷⁾ Док. 7226/11 — COM(2011) 60 окончателен.

⁽⁸⁾ Док. 6264/11 — COM(2011) 66 окончателен.

⁽⁹⁾ За целите на настоящите заключения терминът „образование и грижи в ранна детска възраст“ обхваща всякакви форми на предоставяне на образование и грижи за деца на възраст от 0 години до задължителната възраст на започване на училище — независимо от вида, начина на финансиране, дневната заетост или съдържанието на учебната програма — и включва предучилищното образование. (Източник: ОИСП, Starting strong I (2006 г.), стр. 7).

⁽¹⁾ ОВ С 298, 8.12.2006 г., стр. 3.

⁽²⁾ ОВ С 319, 13.12.2008 г., стр. 20.

⁽³⁾ ОВ С 119, 28.5.2009 г., стр. 2.

⁽⁴⁾ ОВ С 301, 11.12.2009 г., стр. 5.

⁽⁵⁾ ОВ С 135, 26.5.2010 г., стр. 2.

⁽⁶⁾ Заклучения на Европейския съвет от март 2010 г. — док. EUCO 7/1/10 REV 1.

4. Освен това, доколкото образованието и грижите в ранна детска възраст позволяват своевременно да бъдат установени трудности при ученето и да бъдат взети мерки на ранен етап, те спомагат за откриването на деца със специални образователни нужди и, при възможност, за по-лесното им интегриране в общообразователните училища.
5. През последните години държавите-членки отбелязват добър общ напредък към подобряване на достъпа до образование и грижи в ранна детска възраст, но са необходими още усилия за постигане на целта в стратегическата рамка „ЕСЕТ 2020 г.“ за 95-процентно участие до 2020 г. ⁽¹⁾, и по-специално за осигуряване на по-широк достъп на децата в неравностойно положение.
6. Предоставянето на висококачествено образование и грижи в ранна детска възраст е също толкова важно, колкото и осигуряването на техните наличност и финансово достъпност, като вниманието следва да се насочи към въпроси като обезпечаването на подходяща среда и инфраструктура, персонал, учебна програма, управление и гарантиране на качеството.
7. Необходим е системен и по-интегриран подход към услугите в областта на образованието и грижите в ранна детска възраст на местно, регионално и национално равнище, в който да участват всички заинтересовани страни — включително семействата — както и тясно междусекторно сътрудничество между различните области на политиката, като образование, култура, социални въпроси, заетост, здравеопазване и правосъдие.
8. Важно е да се увеличи процентът на мъжете в областта на образованието и грижите в ранна детска възраст, за да се промени сегашното отношение и да се покаже, че не само жените са способни да осигуряват образование и грижи. Наличието на модели за подражание и от двата пола оказва положително въздействие върху децата и може да допринесе за разчупване на представите, основани върху полови стереотипи. Присъствието и на двата пола на дадено работно място допринася за разширяването на опита на децата и може също така да помогне за намаляването на разделението на половете на пазара на труда.
9. Има тенденция на образованието и грижите в ранна детска възраст да се отделя по-малко внимание, отколкото на всички останали степени на образование и обучение, макар да е доказано, че да се инвестира по ефикасен начин в качествено образование в ранна детска възраст е много по-ефективно, отколкото да се интервенира на по-късен етап, и че това носи значителна възвращаемост в рамките на целия живот, особено за децата в неравностойно положение.
10. На равнище ЕС са извършени сравнително малък брой научни изследвания и са събрани малко данни относно образованието в ранна възраст, от които да може да се черпи информация при разработването и изпълнението на политики в тази област в рамките на държавите-членки. Необходимо е да се осигури по-широк достъп до данните от наличните научни изследвания и те да бъдат допълнени от по-задълбочени изследвания по отношение на образованието и грижите в ранна детска възраст и тяхното въздействие в държавите-членки, като се отчита културното многообразие и се описват примерите на добри практики и опит.

ПРИЕМА, ЧЕ:

Мерките за посрещане на двойното предизвикателство по осигуряване на всеобщ равностоен достъп до образование и грижи в ранна детска възраст, като същевременно се повишава качеството на предоставянето им, могат да включват следното:

1. Да се осигурява равностоен достъп до висококачествено образование и грижи в ранна детска възраст за всички деца, и особено за тези в неравностойно социално-икономическо положение, от мигрантски или ромски произход или със специални образователни потребности, включително с увреждания.
2. Да се разработват ефективни модели на финансиране, включително целево финансиране, с които да се постигне подходящият баланс между публични и частни инвестиции съобразно националните и местните условия.
3. Да се насърчава многосекторният и комплексен подход към услугите в областта на грижите и образованието с цел да се задоволят всички потребности на децата — когнитивни, социални, емоционални, психологически и физически — чрез прилагане на цялостен подход, както и за да се осигури тясно сътрудничество между дома и образованието и грижите в ранна детска възраст, а също и плавен преход между различните степени на образованието.
4. Да се подкрепя професионализмът на персонала, зает в областта на образованието и грижите в ранна детска възраст, с акцент върху развитието на неговите компетентност, квалификация и условия на работа, и да се увеличи престижът на тази професия. Освен това, да се разработват политики, насочени към привличане, обучение и задържане на работа на квалифициран персонал в тази област, както и да се постигне по-добър баланс в предоставянето на двата пола.
5. Да се насърчава разработването на подходящи за развитието на децата програми и учебно съдържание, които благоприятстват придобиването както на когнитивни, така и на некогнитивни умения, като се отчита и значението на игрите — също изключително важни за ученето в ранна възраст.
6. Да се оказва подкрепа на родителите в качеството им на основни възпитатели на децата в ранна възраст и да се стимулират структурите, предоставящи образование и грижи в ранна детска възраст, да работят в тясно партньорство с родителите, семействата и общностите, за да се увеличи съзнанието за възможностите, които предоставят образованието и грижите в ранна детска възраст, и за важността обучението да започва от ранна възраст.
7. Да се насърчава разработването на стандарти за гарантиране на качеството с участието на всички заинтересовани страни, включително семействата.

⁽¹⁾ Вж. приложение I към заключенията (ОВ С 119, 28.5.2009 г., стр. 7): „До 2020 г. най-малко 95 % от децата на възраст между 4 години и възрастта за започване на задължително начално образование следва да участват в образованието в ранна детска възраст.“

През 2008 г. средният дял на участие в Европа се равнява на 92,3 %.

8. Да се насърчава развитието на европейските научни изследвания и събирането на данни относно образованието и грижите в ранна детска възраст, в сътрудничество с международни организации, когато е уместно, за да се укрепи доказателствената основа при изграждането на политики и предоставянето на програми в областта на образованието и грижите в ранна детска възраст.

В ТОЗИ СМИСЪЛ ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ:

1. Да се правят анализи и оценки на наличните услуги в областта на образованието и грижите в ранна детска възраст на местно, регионално и национално равнище, по-специално на тяхната наличност, финансова достъпност и качество, съгласно посоченото в настоящите заключения.
2. Да се гарантира, че се прилагат мерки за предоставянето на всеобщ равностоен достъп до образованието и грижите в ранна детска възраст и за подобряване на качеството им.
3. Да инвестират по ефикасен начин в образованието и грижите в ранна детска възраст като мярка, стимулираща растежа в дългосрочен план.

ПРИКАНВА КОМИСИЯТА:

1. Да подкрепи държавите-членки при определянето и обмяна на подходящи политики и практики посредством отворения метод на координация.
2. Да разшири доказателствената база в областта на образованието и грижите в ранна детска възраст на основата на

международни научни изследвания, които да се допълнят с научни изследвания в рамките на ЕС, и да улесни достъпа до резултатите от тези изследвания.

3. В рамките на стратегическата рамка „ЕСЕТ 2020 г.“ да следи и докладва за напредъка по отношение на целевите показатели на „ЕСЕТ 2020 г.“ относно участието в образование в ранна детска възраст, както и по отношение на постигането на целите, поставени в настоящите заключения, за осигуряване на по-широк достъп и по-високо качество.

И ПРИКАНВА ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ, С ПОДКРЕПАТА НА КОМИСИЯТА:

1. Като използват отворения метод на координация, да започнат сътрудничество по въпросите на политиката със съответните сектори (например образование, култура, социални въпроси, заетост, здравеопазване и правосъдие), като включат всички подходящи заинтересовани страни, с цел да бъдат създадени на европейско равнище референтни пособия, които ще послужат при разработването на политики в областта на образованието и грижите в ранна детска възраст на подходящото местно, регионално и национално равнище.
2. Без да се засягат преговорите по бъдещата финансова рамка, да използват по ефикасен начин всички подходящи инструменти на ЕС в областта на ученето през целия живот и научните изследвания, както и европейските структурни фондове в съответствие с целите на стратегията „Европа 2020“, за да насърчават постигането на посочените по-горе цели.